

СПРАВКА

за приносите на предложената като хабилитационен труд
художественотворческа дейност на
доц. д-р Григор Петров Паликаров,
представена на конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” в
направление 8.3 – музикално и танцово изкуство, специалност „Оперно-
симфонично дирижиране” към катедра „Дирижиране и композиция”, ТКДФ
на НМА „Проф. Панчо Владигеров”, обявен в Държавен вестник
(бр.111/ 31.12.2021 г.)

На първо място сред предложената като хабилитационен труд своя художественотворческа дейност поставям премиерата на балета „Легенда за езерото“ от Панчо Владигеров, осъществена в Софийска опера и балет през март 2019 г. и посветена на честването на 120-годишнината от рождението на композитора. Добре известно е, че това е единствената творба на Владигеров в жанра на балета, но тя (въпреки безспорната значимост и популярност на нейния автор) не е достатъчно позната не само на широката публика, но и в по-специализираните музикантски среди. Изключение правят двете сюити от подбрана и донякъде прекомпозирана от самия автор музика от балета, които имат и свои студийни записи във фонда на Българското Национално Радио. Според мен тази липса на популярност се дължи на изключително оскъдния сценичен живот на балета, който след своята премиера през 1962 г. не се е появявал на софийска сцена повече от 55 години (!), а в провинцията е известна само неговата постановка през 1979 г. на сцената на Пловдивска опера. Това наложи една задълбочена работа върху партитурата от моя страна, а в процеса на нейното осъществяване аз открих и доста интересни и непознати обстоятелства около нея. Музиката на балета всъщност има две основни версии (редакции) – оригиналната (създадена през 1940 г.) и втората, която е специално преработена за подготвяната и вече спомената премиера на творбата на сцената на Софийска опера през 1962 г. Работейки в тясно сътрудничество с архива на нототеката на Софийска опера, както и с двете къщи-музеи на П. Владигеров – в София и в Шумен аз успях да се сдобия с

двете, ако мога така да се изразя, най-пълни партитури (и с няколко различаващи се от тях клавири) на всяка от версиите на балета, които се оказаха доста различни като музикално съдържание, като драматургия, а и като финално решение на формата. Правя уговорката, че това е творба на Владигеров, в която той е внасял непрекъснати промени – явно и по време на репетициите – ето например в някои от клавирите имаше добавена музика и повторения на тактове, които не се откриваха в нито една от партитурите. Това направи работата ми върху тях още по-сложна и интересна.

Първата версия на балета е в три действия с грандиозен, апотеозен финал, а втората е двуактна версия с доста по-камерен и сякаш разтварящ се и изтичащ в пространството финал. В работата си върху подготвяната от мен премиера заедно с хореографката на балета Донвена Пандурски се спряхме на втората основна версия на балета с драматургично оправдани и музикално смислени вмъквания на музика - както от първата версия на балета, така и от двете споменати по-горе сюити. С тях творбата придоби пълноценна музикално-драматургична тежест и смисъл. Тук трябва да отбележа, обаче, че заради недокрай добрата реализация по отношение на хореографската и режисьорска инвенция трябваше по време на репетициите да се лишим от споменатия по-горе камерен финал, от което постановката загуби в музикално отношение. Това беше отразено и в почти всички рецензии за премиерата, където се подчертаваше силата на музикалните внушения и липсата на адекватност при сценичната им реализация. Въпреки това възкресяването на балета „Легенда за езерото“ за нов живот през 2019 г. беше изключително важно събитие и се надявам творбата на П. Владигеров да не трябва да чака още 50 години за следващата си реализация, защото тя категорично не заслужава това.

Като следващ важен пункт от предложената за хабилитационен труд художествено-творческа дейност поставям тържествения концерт в залата на НМА „Проф. П. Владигеров“ през март 2019 г., с който също беше отбелязана 120-годишнината от рождението на патрона на Академията проф. П. Владигеров и който имаше своята реплика с леко видоизменена програма на Фестивала на Оперното и балетно изкуство в Стара Загора през месец декември същата година. Значението на този концерт може да се трасира по няколко направления: въпреки че прозвучаха някои от най-популярните

творби от композитора, техните изпълнители - солисти на концерта бяха подбрани сред най-изявените студенти и докторанти на НМА, като с това безусловно се потвърди високото ниво на академичния състав. Главният участник в концерта - Академичният симфоничен оркестър отново доказа, че е не само уникален и безценен актив в обучението на студентите от нашия ВУЗ, но също така и пълноценен състав, който има своето достойно място сред софийските оркестри с безспорните си качества: концентрация, пределна мотивация, професионализъм и вдъхновение. Не на последно място: много е важно в концертните зали на НМА „Проф. П. Владигеров“ (а и не само там) да звучи често българска музика – не само от П. Владигеров, но и от всички други талантиливи композитори, с които нашата нация се гордее. Концертът беше изнесен отново в рамките на Фестивала на оперното и балетно изкуство в Стара Загора няколко месеца по-късно. Трябва да се отбележи малката, но важна промяна в програмата му там: беше беше изпълнена една част от ранно Дивертименто от П. Владигеров, което не звучи често и е създадено от автора по време на работата му като театрален композитор в Германия.

Като следващ акцент в художественотворческата си дейност представям серията от концерти на осем рояла с известния клавирен ансамбъл „Байнов“ в градовете София, Пловдив, Велико Търново и Варна. Съставът, с който работих (8 рояла и 16 изпълнителя от цял свят на 32 ръце) е сам по себе си уникален и е изключително рядко срещано явление по концертните сцени, но още по-интересен е изпълнявания от него репертоар. Малко известен факт е, че за точно такъв състав има специално създавани творби от близо 200 години насам. Така например композитирът Карл Черни (популярен сред начинаещите пианисти със своите етюди) е направил забележително добра и въздействаща обработка на увертюрата „Семирамида“ от Дж. Росини. Със същото майсторство композитирът А. Зидлер се е справил пък с „Ездата на валкюрите“ от Р. Вагнер. В концерта бяха включени и няколко обработки на самия Т. Байнов, най-добрата от които беше (според мен) на фантазията „Бик на покрива“ от Д. Мийо. От диригентска гледна точка работата със състава от 16 пианисти беше истинско предизвикателство по две направления: чисто ансамблово и драматургично. Ансамбловите проблеми се проявяваха най-вече заради разположението на

инструментите със съответните разстояния между тях и липсата на уеднаквено изработени навици у пианистите (така е по принцип) на свирене под диригентска палка. А по отношение на открояването и извеждането на преден план на важните линии и елементи от фактурата беше необходимо особено внимание, защото в такъв състав от еднородни инструменти (за разлика от симфоничния оркестър) липсва разнообразието от тембри и краски, които да подпомогнат процеса и трябваше да се разчита само на много прецизна динамична и шрихова нюансировка.

По отношение на следващия посочен от мен концерт, то той е важен по няколко причини. С него беше открито 45-тото издание на международния фестивал „Зимни музикални вечери“ в гр. Пазарджик. Този фестивал е най-важното културно събитие не само за града, но и за цялата област още от времето на неговия основател проф. Иван Спасов, привличащо публика и от големите градове като София и Пловдив. С програмирането му в рамките на последните 15-тина години се занимавам аз и в това ми качество се старая да предлагам стойностни концерти с произведения, които да са предизвикателство както по отношение на изпълнителните, така и на симфоничния оркестър в Пазарджик, чийто ръководител съм. В този ред на мисли планираното и осъществено в това издание на фестивала изпълнение на 9-тата симфония от Л. ван Бетовен (във връзка и с отбелязването през същата година на 250-годишнината от рождението на композитора) напълно отговори на всички посочени по-горе условия. По отношение на организацията това включваше ангажирането на най-добрите възможни (по моя преценка) солисти от Софийска, Старозагорска и Благоевградска опера (Габриела Георгиева, Гергана Русекова, Михаил Михайлов и Ивайло Джуров), както и смесения хор на БНР и симфоничния оркестър - Пазарджик. А от музикантска и диригентска гледна точка всяко докосване до този мащабен опус на Бетовен е истинско предизвикателство, с което, мисля, всички се справихме с достойнство.

Като следваща точка съм посочил няколко от своите многобройни концерти с оркестри извън България. Водещи фактори при подбора ми са били значимостта на оркестрите за съответната страна, както и важния детайл, че обикновено това не са единични покани, а вече изградени във времето сътрудничества. Сред посочените институции са два полски

оркестъра: Филхармонията на гр. Калиш (градът не е от най-големите в страната, но се предполага, че е най-древният на територията на днешна Полша, а оркестърът е носител на престижната награда „Грами“ за един от реализираните си звукозаписи) и Варминско-Мазурската филхармония – един великолепен състав, който музицира в прекрасна новопостроена (с европейски фондове) концертна зала. Другите включени оркестри са Симфоничния оркестър на Санремо – Италия (един от 13-те I.C.O. оркестри в Италия), оркестъра на Фриули-Венеция-Джулия (с който имах честта да открия поредното издание на един от най-престижните международни фестивали в областта - „Mittelfest“) и младежката филхармония на Каталуния. Репертоарът, който съм изпълнил с изброените по-горе оркестри е доста сериозен и представителен и включва: Симфонии № 2, № 3 и № 4 от Й. Брамс, Симфония № 3 „Рейнска“ от Р. Шуман, Симфония № 1 от Дм. Шостакович; симфоничните поеми „Вълтава“ от Б. Сметана и „Следобедът на един фавн“ от Кл. Дебюси; „Испанско капричио“ от Н. А. Римски-Корсаков, Увертюра „Карнавал“ от А. Дворжак, „Реквием“ от В. А. Моцарт и мн. др.

Последната част от художественотворческата ми дейност, предложена като хабилитационен труд, е един от множеството ми звукозаписи със СО на БНР – този на „Шест миниатюри по серия на Албан Берг и образи на Жюл Ренар“ от Д. Тъпков. Това е пръв запис на творбата, чиято премиера също имах удоволствието да дирижирам със Симфоничен оркестър – Пазарджик няколко години по-рано в рамките на фестивала „Нова българска музика“. Късното творчество на проф. Д. Тъпков, чийто студент по специалност „композиция“ съм имал честта да бъда, заслужава според мен специална монография, но със сигурност тези шест миниатюри са едно от върховете му достижения. В лаконичната им форма е събрано цялото умение и мъдрост на автора им и се надявам с реализирания в БНР звукозапис да съм изпълнил достойно музикантския си дълг пред професора и тази част от неговото творчество.

Доц. д-р Григор ПАЛИКАРОВ